

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dergisi
Erzincan Law Review

Cilt/Vol: 29 Sayı/No: 2 Aralık/December 2025

**Konusu Gemi Olan Finansal Kiralama Sözleşmelerinde
Kiralayanın Sözleşmeden Önce Doğmuş Gemi Alacaklısı
Hakkından Dolayı Kiracıya Karşı Sorumluluğu**

**Liability of the Lessor to the Lessee Due to the Pre-Existing
Ship Creditor in Financial Leasing Contracts Involving Ships**

  Doç. Dr. İbrahim AĞSAKAL*

  Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ARSLAN**

 10.60002/ebyuhfd.1798282

ÖZ

Finansal kiralamaya konu malın gemi olması ve bu gemi üzerinde de gemi alacaklısı hakkının doğması, uygulamada birçok karmaşık hukuki sorunlara sebep olmaktadır. Gemi alacaklısı hakkının, gemi kiracı tarafından işletildiği sırada ortaya çıkması halinde Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 1061/2 uyarınca borçlu ve sorumlu kişileri tespit ciddi bir sorun teşkil etmemesine karşılık gemi alacaklısı

* Kocaeli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Deniz Hukuku Anabilim Dalı.

** Yalova Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Deniz Hukuku Anabilim Dalı.

Makale Bilgisi/Article Info: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş/Received: 06.10.2025 | **Kabul/Accepted:** 17.11.2025.

Bu makale, intihal programında taranmış ve iki (kör) hakem incelemesinden geçmiştir. This article was submitted in a plagiarism program and reviewed by two (blind) referees.

Atıf/Cite as: İbrahim Ağsakal/Zeynep Arslan, “Konusu Gemi Olan Finansal Kiralama Sözleşmelerinde Kiralayanın Sözleşmeden Önce Doğmuş Gemi Alacaklısı Hakkından Dolayı Kiracıya Karşı Sorumluluğu”, EBYÜ-HFD, C. 29, S. 2, Aralık 2025, (1083-1105).

Bu makale **Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası** lisansı ile lisanslanmıştır.

hakkının finansal kiralama sözleşmesinden önce mevcut ve kiracının da bu konuda iyiniyetli olduğu bir durumda ise hukuki durum çok daha karmaşık bir hal almaktadır. Zira Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu m. 24 uyarınca her ne kadar kiralayanın finansal kiralamaya konu gemideki ayıplardan sorumlu olmayacağı düzenleme altına alınmışsa da ne borçlusu ne de sorumlusu olduğu bir alacak sebebiyle iyiniyetli kiracının aleyhine bir yorumun da hakkaniyete aykırı olacağı açıktır. Biz de bu çalışmada uygulamada da ciddi bir anlam ve kavram karışıklığına sebep olan bahse konu hukuki meseleye yönelik tespit ve değerlendirmelerimiz ile özellikle yargı kararlarına ve uygulamaya çözüm önerileri getirmeyi amaçladık.

Anahtar Kelimeler: Finansal Kiralama, Gemi Alacaklısı Hakkı, Hukuki Ayıp, Zapt, Sorumluluk.

ABSTRACT

The fact that the property subject to a financial lease is a ship and that a maritime claim arises on this ship causes many complex legal issues in practice. While determining the debtor and responsible parties is not a serious problem under Article 1061/2 of the Turkish Commercial Code (TCC) if the maritime claim arises while the ship is being operated by the charterer, the legal situation becomes much more complex if the maritime claim existed before the financial lease agreement and the charterer is in good faith in this matter. While Article 24 of the Financial Leasing, Factoring and Financing Companies Law No. 6361 (FFFK) stipulates that the charterer is not liable for defects in the vessel subject to the financial lease, it is clear that any interpretation to the detriment of the bona fide charterer due to a receivable for which the charterer is neither the debtor nor responsible would be unfair. In this study, we aimed to provide our findings and evaluations regarding this legal issue, which has caused significant confusion in meaning and concepts in practice, and to offer solutions, particularly for judicial decisions and practice.

Keywords: Financial Leasing, Ship Creditor Rights, Legal Defects, Capture, Liability.

GİRİŞ

Gemi alacaklısı hakkı, TTK m. 1320 vd. hükümlerinde düzenlenen ve kanunda sayılan alacaklarla sınırlı olmak kaydıyla, geminin işletilmesi sırasında ortaya çıkan birtakım alacakların alacağın doğumuna sebep olan gemi ile teminat/rehin altına alındığı, kanundan kaynaklanan bir rehin

hakkıdır¹. Bu hak aynı zamanda TTK m. 1452 uyarınca deniz alacağı niteliğindedir. Deniz alacağı niteliği geminin ihtiyaten haczini mümkün kıllarken; gemi alacaklısı hakkı ise alacağın gemiyi takip etmesi sebebiyle, gemiye zilyet olan herkese karşı ileri sürülmesine² imkân sağlamaktadır. Gemi alacaklısı hakkının makalemiz konusuna bakan yönü ise gemi maliki ile işletenin farklı olduğu durumlarda gemi alacaklısı hakkının borçlusunun (gemiyi işletenin) yanına, kanuni rehne konu gemi üzerindeki mülkiyet hakkı sebebiyle, gemi malikinin de sorumlu olarak dahil olmasıdır. Bu sebeple gerek makalemizin temel konularından birisi; gerekse deniz ticaretine özgü teknik bir konu olması sebebiyle, finansal kiralama sözleşmesi bağlamında gemi alacaklısı hakkını genel özellikleri ile açıklamamanın faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Hemen yukarıda da ifade etmiş olduğumuz üzere gemi alacaklısı hakkı, TTK m. 1320’de öngörülen alacaklardan birinin doğması ile kendiliğinden meydana gelen; teslim veya tescile gerek olmayan ve gemiye zilyet olan herkese karşı ileri sürülebilen kanuni bir rehin hakkıdır. Geminin işletilmesinden doğan bu hak, geminin malikine, kiracısına, işletenine

1 Gemi alacaklısı hakkının kanuni bir rehin hakkı olduğu hususunda bkz. Hans **Wüstendörfer**, *Neuzeitliches Seehandelsrecht*, 2. Bası, Tübingen 1950, s. 143; Nuray **Barlas**, *Gemi Alacaklısı Hakkı Veren Alacaklar ve Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Niteliği*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 125; Mertol **Can**, “Mülkiyeti Finansal Kiralama Şirketine Ait Gemiler Üzerinde Gemi Alacaklısı Hakkının Doğup Doğmayacağı Meselesi”, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara 1999, s. 202; Turgut **Kalpsüz**, “Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Mahiyeti”, Prof. Dr. Yaşar Karayalçın’a 65’inci Yaş Armağanı, Editörler, Haluk Konuralp/Mürsel Başgöl, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1988, s. 317; Tahir **Çağa**/Rayegân **Kender**, *Deniz Ticareti Hukuku III-Gemi ve Yük Alacaklısı Hakları Zamanaşımı Deniz Hukukunda Cebri İcra*, Arıkan Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 4; Sabih **Arkan**, “Gemilerle İlgili Finansal Kiralamadan Doğan Bazı Sorunlar”, Prof. Dr. Haluk Tandoğan’ın Hatırasına Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1990, s. 440. Emine **Yazıcıoğlu**, *Kender-Çetingil Deniz Ticareti Hukuku, Gözden Geçirilmiş On Altıncı Baskı*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2020, s. 175; Doğuş Taylan **Türkel**, *Gemi Alacaklısı Hakkının Paraya Çevrilmesi*, Güncel Yayınevi, İzmir 2008, s. 4-5. Ayrıca gemi alacaklısı hakkının hukuki niteliği ile bu konuda ileri sürülen diğer görüşler hususunda geniş bilgi için bkz. **Barlas**, s. 81 vd.; **Kalpsüz**, s. 301 vd.

2 **Yazıcıoğlu**, s. 178; Bu durumun gemi alacaklısı hakkının en sakıncalı tarafı olduğuna dair bkz. **Kalpsüz**, s. 303; **Can**, s. 201.

veya yöneticisine karşı doğmuş olan altı alacak için öngörölmüş ve³ hükümde belirtilen alacaklar imtiyazlı hale getirilmiştir. Bu imtiyaz, gemiye zilyet olan herkese karşı ileri sürülebilir (TTK m. 1321/5) ve gemi üzerinde tescil edilmiş veya edilmemiş olan bütün kanuni ve akdi rehin haklar ile aynı yükümlölüklerden de önce elde edilebilen (TTK m. 1323/1) bir özellik arz etmektedir. Dolayısıyla geminin maliki (mesela finansal kiralama şirketi veya gemiyi sonradan iktisap eden kimse), gemisinin gemi alacaklısı hakkı sebebiyle cebri icrasına katlanmak durumunda kalmaktadır.

Bu noktada değinilmesi gereken ve çalışmamız açısından son derece önemi haiz bir diğer husus da borç ve sorumluluk kavramlarıdır. Kural olarak her borç aynı zamanda bir sorumluluğa karşılık gelmekte; daha açık ifade ile borçlu aynı zamanda borcun ifasından da sorumlu olmaktadır. Ancak, her ne kadar birbirine karıştırılsa ve bazen kanun koyucu tarafın-

-
- 3 6762 sayılı Kanun'un gemi alacaklısı hakkına yönelik 1235 10 bent halinde sayılan alacakların 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile 1993 tarihli "Gemiler Üzerindeki İmtiyazlar ve İpotekler Hakkında Milletlerarası Sözleşme" hükümlerine paralel olarak azaltılmıştır. Buna göre şu alacaklar gemi ile teminat altındadır.

"- Ülkelerine getirilme giderleri ve onlar adına ödenmesi gereken sosyal sigorta katılma payları da içinde olmak üzere, gemi adamlarına, gemide çalıştırılmakta olmaları dolayısıyla ödenecek ücretlere ve diğer tutarlara ilişkin istem hakları.

- Geminin işletilmesi ile doğrudan doğruya ilgili olarak karada veya suda meydana gelen can kaybı veya diğer bedensel zararlardan doğan alacaklar.

- Kurtarma ücreti.

- Liman, kanal, diğer su yolları, karantina ve kılavuzluk için ödenecek resimler.

- Gemide taşınan eşya, konteynerler ve yolcuların eşyalarına gelecek olan zıya veya hasar dışında, geminin işletilmesinin sebep olduğu maddi zıya veya hasardan doğan ve haksız fiile dayanan alacaklar.

- Müşterek avarya garame payı alacakları."

Buna karşılık geminin işletilmesi ile doğrudan doğruya ilgili olarak karada veya suda meydana gelen can kaybı veya diğer bedensel zararlardan doğan alacaklar ile gemide taşınan eşya, konteynerler ve yolcuların eşyalarına gelecek olan zıya veya hasar dışında, geminin işletilmesinin sebep olduğu maddi zıya veya hasardan doğan ve haksız fiile dayanan alacaklarda deniz yolu ile petrol veya diğer tehlikeli ya da zararlı maddelerin taşınması ile bağlantılı olarak ortaya çıkıp da milletlerarası sözleşmelere yahut millî mevzuata göre kusursuz sorumluluk ve zorunlu sigorta ile ya da diğer yollardan teminat altına alınması öngörölen zararların ve radyoaktif maddelerden veya radyoaktif maddelerin zehirli ya da patlayıcı maddeler veya nükleer yakıt yahut radyoaktif ürünler ya da atıklardan oluşan diğer tehlikeli maddeler ile bileşiminden kaynaklanan zararların, sonucunu oluşturdukları veya bu zararlardan doğdukları takdirde, sahiple-rine gemi alacaklısı hakkı vermezler.

Ayrıca Türkiye'de yargı yoluyla ileri sürölen bir alacağın gemi alacaklısı hakkı verip vermediğı, Türk hukuku uyarınca belirlenir.

dan da (kanaatimizce hataen) diğerinin yerine kullanılsa da borç ve sorumluluk, niteliği ve neticeleri itibariyle farklı hukuki kavramlardır⁴. Zira borç, iki veya daha fazla kimse arasında söz konusu olan ve bunlardan birini diğerine karşı belirli bir şekilde davranmakla yükümlü kılan hukuki ilişki⁵; sorumluluk ise, borcunu gereği gibi ifa etmeyen borçlunun, malvarlığına başvurarak alacağın tahsil edilmesi; borçlunun mal varlığının alacaklının el uzatmasına açık olması şeklinde ifade etmektedir⁶.

Diğer taraftan Türk hukuk literatüründe sorumluluğun iki farklı anlam ve kapsamda kullanıldığı görülmektedir. Buna göre bir anlamı ile hukuk düzenince belirlenmiş olan genel davranış kurallarına veya hukuki bir ilişkiden doğan yükümlülüklerle aykırı davranmış olmanın sonucu; diğer anlamı ile de borcunu gereği gibi ifa etmeyen borçlunun malvarlığına başvurulup, alacağın, devlet gücü ile (cebri icra yoluyla) tahsil edilmesi olarak kullanılmaktadır ve bu sebeple doktrin, sorumluluğun bu iki anlamını ayırmak için, Türkçedeki eklere de uygun olarak, birincisine – *den sorumluluk*⁷, ikincisine ise – *ile sorumluluk*⁸ tabirlerini kullanmıştır.

-
- 4 A Egger/Arnold Escher/R. Haab/Hugo Oser, İsviçre Medeni Kanunu Şerhi, C. 5, Borçlar Hukuku, Birinci Kısım, Şerh Edenler: H. Oser, W. Schönenberger, Çev. Recai Şeçkin, 2. Bası, Yeni Cezaevi Basımevi, Ankara 1947, s. 13.
 - 5 Andreas Von Tuhr, Borçlar Hukukunun Umumi Kısımları, Birinci Cilt, Çev. Cevat Edege, Yeni Matbaa, İstanbul 1952.
 - 6 Andreas von Tuhr/Hans Peter, Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts, Erster Band, Erste Lieferung, Dritte Auflage, Zürich 1974, s. 17; Peter Gauch/Walter R. Schluep/Jörg Schmid/Heinz Rey/Susan Emmenegger, Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Band I, 9. Auflage, Zürich 2008, s. 25; Kemal Oğuzman/M. Turgut Öz, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Cilt -I, Gözden Geçirilmiş On Birinci Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s. 16; Fikret Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 24. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 550; Halûk Tandoğan, Türk Mesuliyet Hukuku, (Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet) (Mesuliyet Hukuku), Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1961, s. 3; Mustafa Reşit Karahasan, Sorumluluk Hukuku, (Birinci Kitap: Kusura Dayanan Sözleşme Dışı Sorumluluk–İkinci Kitap: Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk) Doktrin Yargıtay Kararları, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul 1995, s. 59; Tahir Çağa/Rayegân Kender, Deniz Ticareti Hukuku I, Giriş, Gemi, Donatan ve Kaptan, İstanbul 2009, s. 139.
 - 7 Oğuzman/Öz, s. 16; Eren, s. 550; Tandoğan, Mesuliyet Hukuku, s. 3, dn.1; Karahasan, s. 59; Çağa/Kender, Cilt I, s. 139; Bülent Sözer, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Taşıyanın Sorumluluğu ile İlgili Hükümleri Hakkında Bazı Eleştiriler ve Öneriler”, Deniz Hukuku Dergisi, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hakkında Değerlendirmeler, Özel Sayı, 2006, s. 303.
 - 8 Oğuzman/Öz, s. 14; Eren, s. 550; Tandoğan, Mesuliyet Hukuku, s. 3, dn. 1; Karahasan, s. 59; Çağa/Kender, Cilt I, s. 139; Ergon Çetingil, “Kurtarma ve Yardım Ücretinden Doğan Sorumlulukla İlgili Bazı Meseleler”, Deniz Hukuku Dergisi, S. 1, 1997, s. 5; Sözer, Tasarı, s. 303.

Diğer taraftan her dönemde olduğu gibi günümüzde de gemilerin maliyeti çok yüksek değerdedir ve deniz ticareti müteşebbisleri gemi için gerekli olan maliyeti karşılamakta güçlük çekmektedir. Bu sebeple müteşebbis bir geminin kullanım hakkını ya kiralama yoluyla karşılamakta ya kredi çekmek suretiyle satın alma yolunu tercih etmekte ya da finansal kiralama sureti ile temin etmektedirler.

Geminin, makale konumuz olan finansal kiralama yöntemi ile temin edildiği durumlarda, finansal kiralama sözleşmesine konu geminin mülkiyeti finansal kiralama şirketinde kalmakta⁹; fakat FFKK m.23/1 uyarınca, finansal kiralama şirketi, kiracının seçimi ve talebi üzerine üçüncü kişiden yahut bizzat kiracıdan satın aldığı yahut başka şekilde temin ettiği veya halihazırda maliki olduğu geminin zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmaktadır. Dolayısıyla böyle bir ilişkide de kiracı, kendisinin olmayan bir gemiyi menfaat sağlamak amacıyla suda kendi adına kullanan kişi olması münasebetiyle, TTK m. 1061/2 uyarınca donatanın sorumluluğu hükümlerine tabi olmaktadır. Diğer bir ifade ile geminin (zilyetliğini devraldıktan sonraki) işletilmesinden kaynaklanan alacaklarda kiracı hem borçlu ve hem de sorumlu sıfatını hazırdır. Ayrıca finansal kiralama şirketi, aralarındaki sözleşme gereği, gemi üzerindeki zilyetliği kendi rızası ile devretmiş olmakla, geminin işletilmesinin kendisine karşı haksız olduğunu da ileri sürememektedir¹⁰. Durumun gemi alacaklısı bağlamında irdelenmesi halinde ise durum şu şekildedir. Finansal kiralama sözleşmesinde kiracı geminin işletilmesi sebebiyle ortaya çıkan gemi alacaklısı hakkının borçlusu ve keza sorumlusu iken kiralayan ise geminin kiracı (gemi işletme müteahhidi) tarafından işletilmesi sırasında ortaya çıkan bir gemi alacaklısı hakkında, geminin maliki olması münasebetiyle bahse konu alacaktan sorumlu olmaktadır¹¹.

9 FFKK 22. maddenin gerekçesi şu şekildedir: “.....Finansal kiralama ilişkisinde, kiracı malın zilyetliğini ve ekonomik mülkiyetini elinde bulundurmakla birlikte, malın hukuken maliki finansal kiralama şirkettir.(...)”

10 Ergon **Çetingil**, “Finansal Kiralama Konusu Gemiler Üzerinde Gemi Alacaklısı Hakkının Doğması ile İlgili Olarak Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar”, Deniz Hukuku Dergisi, S. 1-2, 1999, s. 8; **Can**, s. 208; **Arkan**, s. 438.

11 **Çetingil**, Finansal Kiralama, s. 12; Bu durum gemi alacaklısı hakkının aynı bir hak olmasından değil, hakkın bahsettiği kanuni rehin hakkının kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Bu hususta bkz. **Can**, s. 202; **Arkan**, s. 438. Bu konu öğretilde oldukça tartışılmış ve 1999 tarihli Yargıtay kararı ile bu tartışma sona ermiştir. Tartışma finansal kiralamaya konu gemi üzerinde kiracının gemiyi işletmesinden dolayı gemi alacaklısı hakkının doğup doğmayacağına ilişkindir. Zira Finansal Kiralama Kanunu’nda (FKK) m.8’de finansal kira sözleşmesinin noterlikçe

yapılacağı ve sözleşme konusunun gemi olması durumunda ayrıca sicile şerh verileceği düzenlenmiştir; devam eden fıkrada tescil ve şerhten sonra üçüncü kişilerin finansal kira konusu mal üzerindeki aynı hak iktisaplarının kiralayana karşı ileri sürülemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Yine FFK m.19'da kiracının iflası halinde, iflas memurunun finansal kiralamaya konu malın tefrik edilmesi ve kiracı aleyhine bir takip yapıldığında kiralamaya konu malın takip dışında tutulması gerektiği düzenlenmiştir. Bu hükümler karşısında, öğretideki tartışma finansal kiralamaya konu gemi üzerinde gemi alacaklısına rehin hakkı tanınıp tanınmayacağı ve bunun kiralayana karşı ileri sürülüp sürülemeyeceğine ilişkindir. İlgili tartışma için bkz. **Can**, s. 202 vd. Yargıtay'ın isabetli olarak konuya ilişkin verdiği karar şöyledir: *“FKK.nun kanuni rehin hakkının doğum ve uygulanmasına engel teşkil edip etmeyeceği hususuna gelince; FKK.nun 8/2. maddesi yukarıda izah edildiği ve yasa gerekçesinde de belirtildiği gibi finansal kiralama konusu malın (Gemi) iyiniyetli üçüncü kişilerin malik olmayan (finansal kiracı)dan aynı hak iktisap etmelerini engellemek için vazedilmiştir. Bu iktisap, tescilden sonra yapılan sözleşmeden kaynaklanan bir edinimdir. Gemi alacağı ve kanuni rehin hakkı ise TTK.nun 1235. maddesinde yazılı Olayların vukuu ile yasa sebebiyle kendiliğinden doğar. Kanuni rehin hakkı kullanımı gemiye yönelik bir haktır. Bu hak geminin sicilde kayıtlı olup olmamasına, zilyet veya sahibinin kim olduğuna bakılmaksızın vücut bulur ve uygulanabilir. Deniz ticaretinin özelliklerinden kaynaklanan, kendine özgü bir imtiyaz ifade eden, doğrudan mülkiyet iddiası içermeyen kanuni rehin hakkının doğum ve kullanımının, FKK.nun 8/11. maddesinde yazılı ve ancak finansal kiralananadaki üçüncü kişilerin edinimini yasaklayan kuralla ortadan kaldırılması düşünülemez. Esasen TTK.daki kanuni rehin hakkı ile FKK.nunda yasaklanan 3. kişilerin mülkiyet iktisabı mahiyet itibariyle birbirinden farklı ve yekdiğeri ile çatışmayan kavramları ifade etmektedir. Bu belirleme finansal kiralama konusu geminin işletilmesi gemi malikine karşı haksız olmayıp, finansal kiralama sözleşmesine dayandığından, TTK.nun 946. maddesinde yazılı kurala da uyarlık arz etmektedir. Gemi alacaklısı ve kanuni rehin hakkının izah edilen mahiyeti ve doğumunun engellenemeyeceği kuralı icabı, bu hakların kullanılması FKK.nun 19/1. Maddesi öne sürülerek engellenemez. FKK.nun 19. maddesinde yazılı kiralama konusu malların iflasta tefriki ve icra takibinde takip dışı tutulması kuralları ile, kanundan doğan ve özel bir imtiyaz teşkil eden kanuni rehin hakkını birbirinden ayrı düşünmek ve kanuni rehin hakkını 8. maddede olduğu gibi, bu maddenin de dışında mütalaa etmek gerekir. Geminin finansal kiralamaya konu edildiği hallerde deniz hukukuna özgü bu özel amaçların gözardı edilerek, gemi malikinin korunmasının bir gereği ve dayanağı olamaz. Kanuni rehin hakkı geminin işletilmesinden doğup finansal kiralayanda gemi işletilmesini menfaat karşılığı kiralayıp devrettiğine göre, gemi üzerinde gemi alacağı ve kanuni rehin hakkı doğumu riskini de göze almış demektir. Gemi, donatan-borçlunun malvarlığına dahil olsun veya olmasın, malik veya zilyedi kim olursa olsun, rehin hakkının alacağın takip konusunu kanunen gemi teşkil ettiğinden onun iflas masasından tefriki ve icrada takip dışı tutulması mümkün olamaz. Aksi görüşü içeren daire bozmasındaki gerekçe yukarıdaki açıklamalar karşısında isabetli görülmemiştir.”* Bkz. Yarg. 11. HD., E. 1998/8202, K. 1999/4832, 04.06.1999, (www.lexpera.com.tr). Nispeten yakın tarihli sayılabilecek bir başka kararda da Yargıtay, finansal kiracının gemiyi işletmesinden kaynaklı doğan gemi alacaklısı hakkından, kiralayanın geminin maliki olması sebebiyle sorumlu olduğuna karar vermiştir: *“1235. maddesi gereğince, gemi adamının iş sözleşmesinden kaynaklanan*

Ancak bu noktada özellikle belirtmek ve dikkat çekmek isteriz ki, işbu çalışmada gemi alacaklısı hakkına konu alacağın, gemi kiracı tarafından işletilmesi esnasında değil, geminin finansal kiralama sözleşmesi uyarınca satın alınmasından önce doğmuş olması ihtimali incelenmektedir. Daha açık ifade ile gemi alacaklısı hakkı, gemi satın alınmadan önceki maliki tarafından geminin işletilmesinden kaynaklanmış bir borçtur ve satın alındıktan sonra da malik ve aynı zamanda finansal kiralama sözleşmesinin kiralayanı, bu borçtan dolayı sorumlu olmaktadır. Buna karşılık kiracı ise böyle bir borcun ne borçlusu ne de sorumlusudur. Zira bahse konu alacak, finansal kiralama konusu geminin kiracı tarafından işletilmesi sırasında değil, satın alınmadan önce doğmuştur. Şu halde alacağın doğumuna gemiyi işletmesi sebep olmamakla hem bu alacaktan hem de bu alacağı temin eden gemi alacaklısı hakkından kiracının borçlu ve sorumlu olduğunu söylemek mümkün değildir. Buna karşılık gemi alacaklısı hakkı, maliki ve dolayısıyla gemiyi takip ettiğinden, bu (malik) sıfatı sebebiyle kiralayan bahse konu alacaktan borçlu olmamakla birlikte sorumlu; geminin eski maliki ise bu borcun hem borçlusu hem de sorumlusudur. Bununla birlikte kiracı, finansal kiralama sözleşmesinden önce doğmuş bir gemi alacaklısı hakkı sebebiyle geminin haczedilmesi veya haciz tehlikesi olan limanlara gidememesi gibi bir durumda, finansal kiralama sözleşmesinden kaynaklı ve en temel hakkı olan geminin kullanılması hakkından tamamen veya kısmen mahrum kalabilmektedir¹².

Neticeten kiracı ne borçlusu ne de sorumlusu olduğu bir alacağın icrası sebebiyle bağlanmış olduğu (ki işbu örnek uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir durumdur) veya icra tehdidi sebebiyle bazı limanlara gidemediği bir durumda gemiyi finansal kiralama sözleşmesindeki amaca matuf işletmemekte ve/veya bu sebeple ciddi zararlara maruz kalabilmektedir. İşte makalemizde tam da bu konu irdelenmekte olup; bahse konu sebeple gemiyi hiç veya arzu ettiği şekilde işletememiş olması sebebiyle kiracının, işbu borçtan sorumlu olan kiralayana başvuru sebepleri bağlamında gerekçeli bir şekilde ele alınmıştır. Diğer taraftan işbu çalışma kiracının, ki-

ücret alacağı gemi alacağı hakkı ve kanuni rehin hakkı verdiği, finansal kiralayanın gemi işletilmesini menfaat karşılığı bir başkasına devrettiğinde, gemi üzerinde gemi alacağı ve kanuni rehin hakkı doğumu riskini göze alması gerektiği gerekçesiyle davanın her iki davalı yönünden de kabulüne karar verilmiştir.” Bkz. Yarg. 11. HD., E. 2012/17873, K. 2014/7442, 15.04.2014, (www.lexpera.com.tr).

12 Bu noktada belirtmek isteriz ki, kanaatimizce gemi alacaklısı hakkı sebebiyle geminin haczedilmesi kiralayanın zapttan sorumluluğu niteliğinde iken; haciz riski olan limanlara gitmemesi/gidememesi ise ayıptan sorumluluk niteliği arz edecektir.

ralayan sıfatını haiz finansal kiralama şirketine başvuru imkânlarıyla sınırlandırılmış olup; kiracının, kiralayandan aldığı yetki ile satıcıya başvurduğu haller ve şartlar çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

I. AYIPTAN KAYNAKLANAN SORUMLULUK

Hukukumuzda ayıp kavramı farklı mevzuatlarda düzenlenmiş olmakla birlikte en genel kavramın Türk Borçlar Kanunu'nda satın sözleşmesi özelinde tanımlandığı görülmektedir. Buna göre TBK m. 219'a ayıp, satıcının alıcıya karşı herhangi bir surette bildirdiği niteliklerin satılarda bulunmaması ya da nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan, kullanım amacı bakımından değerini ve alıcının ondan beklediği faydaları ortadan kaldıran veya önemli ölçüde azaltan maddi, hukuki ya da ekonomik ayıp olarak tanımlanmıştır¹³. Hükümde yer alan ifadelerden de anlaşıldığı üzere ayıp, açık-gizli, asli-tali, önemli-önemi olmayan ve nihayet maddi (ekonomik)-hukuki olmak üzere farklı türlerde karşımıza çıkmaktadır. Nitekim makalemiz bağlamında finansal kiralama konusu geminin, satın alınmadan önceki bir borcundan kaynaklı gemi alacaklısı hakkı sebebiyle bağlanması veya bağlanma riskinin olması, kiracının gemiyi uzun süre kullanamamasına sebebiyet verebilecektir olması sebebiyle, tanımda yer aldığı şekliyle, alıcının ondan beklediği faydaları ortadan kaldıracaktır. Bu ise, kanaatimizce finansal kiralama sözleşmesi aracılığı ile satın alınan gemide önemli, gizli ve hukuki bir ayıp¹⁴ niteliği arz etmektedir ve üzerinde gemi alacaklısı hakkı olan bir geminin finansal kiralama yolu ile kiralınması kiralayanın ayıptan sorumluluğunu gündeme getirecektir.

A. Finansal Kiralama Sözleşmesinde Ayıptan Sorumluluk

Finansal kiralama sözleşmesinde de ayıp, doktrinin kira sözleşmesindeki ayıba dair tanımından hareketle, kiracının kiralananı sözleşmeyle

-
- 13 Cevdet **Yavuz**/Faruk **Acar**/**Burak** Özen, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), Beta Yayıncılık, 10. Baskı, İstanbul 2012, s. 194; Mustafa Murat **İnceoğlu**, "Kira Hukukunda Ayıba Karşı Tekeffül Borcu", Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, C. 9, S. 103-104, 2013, s. 53; Ferhat **Canbolat**, İstisna Sözleşmesinde İş Sahibinin Ayıba Karşı Tekeffülden Doğan Hakları, Turhan Kitabevi, Ankara 2009, s. 41; Faruk **Acar**, Kira Hukuku Şerhi (TBK m.299-321), 2. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 173 vd.; Sezer **Çabri**, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Kiraya Veren Ayıptan Sorumluluğu, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 91-123; Mehmet **Erdem**, "Finansal Kiralama, Factoring ve Finansman Şirketleri Kanunu Kapsamında Finansal Kiralamada Ayıplı Teslimler", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1, 2017, s. 177.
- 14 Hukuki ayıp olarak nitelendirilen bir eksikliğin kamu hukukundan veya özel hukuktan kaynaklanmasının hukuki ayıp nitelendirilmesinde fark etmeyeceğine dair bkz. **Canbolat**, s. 42.

amaçlanan kullanıma elverişli bir durumda kullanmasını sınırlandıran ya da ortadan kaldıran bir eksiklik olarak tanımlanabilir ve kiralayanın ayıptan dolayı sorumluluğu, borcun gereği gibi ifa edilmemesinin özel bir görünümü olarak kabul edilmektedir¹⁵. Diğer taraftan finansal kiralama ilişkilerinde, kiracı ve kiralayan dışında, malın satın alındığı üçüncü bir kişi mevcuttur ve satın alınan malı, üçüncü kişi nezdinde, kendi tercihleri ve ihtiyaçları doğrultusunda arayan, bulan ve seçen kişi ise birçok halde bizzat kiracıdır. Buna karşılık kiralayan ise sadece malın finansmanını sağlamak ve hiçbir şekilde kiralayanın etki alanına girmemektedir ki, tam da bu sebeple finansal kiralama sözleşmelerinde malın seçimi ve kullanımına ilişkin risklere kiracının katlanması gerektiği kabul edilmektedir¹⁶. Nitekim konuya yönelik FFFK m. 24 f.6'da kanun koyucu, *“Kıracının seçimi ve talebi üzerine üçüncü kişiden sağlanan malın ayıplı olmasından kiralayan sorumlu tutulamaz. Aynı hüküm, malın bizzat kiracıdan sağlanması hâlinde de uygulanır.”* şeklinde hüküm vazetmiştir.

Bununla birlikte öğretide, mezkûr hükmün kiralananadaki ayıba sadece kiracının katlanacağı şeklinde yorumlanması hakkaniyete aykırı sonuçlar doğuracağı da ifade edilmektedir¹⁷. Zira gerçekten finansal kiralama sözleşmesi ile bir malın temini halinde, satış sözleşmesinin tarafı olmaması sebebiyle satıcıdan teslim alınan ayıplı mallar sebebiyle kiracının, sözleşmenin tarafı olmaması sebebiyle satıcıya karşı ileri sürebileceği bir hakkı olmayacak; FFFK m. 24/6 uyarınca kiracının seçimi ve talebi üzerine üçüncü kişiden sağlanan malın ayıplı olmasından kiralayan sorumlu tutulamayacaktır. Bununla birlikte kiralanan malın ayıplı olması halinde

-
- 15 Cevdet **Yavuz**, Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu, Beta Yayıncılık, İstanbul 1989, s. 22; Murat **Topuz**, 6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu Çerçevesinde Finansal Kiralama Sözleşmesi, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 732; **Bilgehan Çetiner**, “6361 Sayılı Kanun ile Finansal Kiralama Sözleşmelerine İlişkin Getirilen Yeni Düzenlemeler”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 13, 2013, s. 77, 78.
 - 16 **Topuz**, s. 346; **Çetiner**, s. 77, 78; Sadullah **Evliyaoğlu**, “Finansal Kiralama Sözleşmelerinde Kiralananın Bir Satıcıdan Temin Edildiği Hallerde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu”, Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 29, S. 1, 2025, s. 720 vd. Bununla birlikte haklı olarak kiralayanın kiralanan maldaki ayıplardan sorumluluğunun finansal kiralama sözleşmesi yapılmadan önce kiralayanın mülkiyetinde olan ve kiralanan mallar ile kiracının talep ettiği ve fakat bizzat seçmediği (kiralayanın seçtiği) mallardaki ayıplardan kiralayanın sorumlu olacağı kabul edilmektedir. Görüş için bkz. **Topuz**, s. 351.
 - 17 Argun **Köteli**, Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri), Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1991, s. 173; Atilla **Altıp**, Özellikle Taşınır Yatırım Mallarına İlişkin Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, Ankara 1990, s. 158, 159; **Topuz**, s. 350.

kiracı, yatırım niyetiyle kiraladığı malı kullanamayacak ve hatta çoğu halde bu malı sözleşmenin sonunda satın almak zorunda kalacaktır. İşte bu hakkaniyete aykırı duruma bir çözüm olarak kiralayanın kiracıya, satıcıya karşı ayıptan doğan hakları onun (alıcı kiralayanın) adına kullanabilmesi için yetki vermesi ya da bu haklarını ona (kiracıya) devretmesinin gerektiği savunulmaktadır¹⁸. Ancak elbette bu devir için kiracının kiralayandan bu yönde bir talepte bulunması şarttır. Böylece kiracı da malın ayıplı teslim edilmesi halinde, satıcı aleyhine satış sözleşmesinin ayıptan sorumluluk hükümleri uyarınca başvuru hakkı elde etmiş olacaktır.

Şu halde, aynı zamanda alıcı da olan kiralayan, gemi alacaklısı hakkı sebebiyle hukuki ayıplı gemideki ayıp sebebiyle, ya bizzat satıcıya başvurmalı ya bu konuda kiracıya yetki vermeli ya da bu hakkını kiracıya devretmelidir¹⁹. Şu halde kiracının bu yöndeki talebine rağmen herhangi

18 **Köteli**, s. 183; **Altop**, s. 159; **Topuz**, s. 347. Ancak bu ihtimal makalemiz konusu dışında bırakılmıştır.

19 Uygulamada genellikle finansal kiralama sözleşmelerinde kiraya verenin satıcıya karşı olan haklarının kiracı tarafından kullanılacağı açıkça düzenlenmektedir. Bununla birlikte bu yetkinin hukuki niteliği tartışmalıdır. Konu ile ilgili bir Yargıtay kararı şöyledir: “*Davacı kiracı Finansal Kiralama Sözleşmesinin imzaların bulunduğu son sayfasında verilen yetkiye dayanarak, satıcı ... A.Ş.‘ye karşı dava açmıştır. Kural olarak, kiracı kendisine finansal kiralama şirketi tarafından yetki verilmeden böyle bir davayı açamaz. Finansal kiralama şirketinin malın ayıplı olmasından dolayı alacak ve dava hakkını kiracıya devretmesi ile, malın ayıplı olmasından dolayı kiracıyı temsilci tayin etmesinin hukuki sonuçları farklıdır. Finansal kiralama şirketi kiracıyı temsilci tayin etmişse kiracı ayıba karşı tekeffülle ilgili B.K.nun 202 ve devamı maddelerinde verilen yetkileri ve kendisinin uğradığı zarar nedeniyle oluşan alacağının tahsiline dair haklarını kullanabilir. Finansal kiralama şirketi talep ve dava hakkını kiracıya devretmişse, kiracı sadece finansal kiralama şirketinin kullanabileceği hakları satıcıdan talep edebilir. Bu durumda; kâr mahrumiyetini satıcıdan talep etmesi mümkün değildir. Mahkemece Finansal Kiralama Sözleşmesinin aslı getirilip, kiracıya verilen yetkinin nasıl bir yetki olduğu üzerinde durulup değerlendirilmeli ve varılacak uygun sonuç çerçevesinde bir karar verilmelidir.*” Bkz. Yarg. 19. HD., E. 2018/1123, K. 2018/6762, 20.12.2018 (www.lexpera.com.tr).

Öğretide kiralayanın, satıcıya başvurması için kiracıya verdiği yetkinin niteliğine ilişkin çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşlere ilişkin olarak bkz. Argun **Köteli**, “Leasing Sözleşmelerinin Hukuksal ve Mali Yönleriyle Türkiye’de Uygulanabilirliği”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 12, S. 1, 1983, s. 66 vd; **Evlıyaoğlu**, s. 733-737. Bu yetkinin hukuki niteliğini doğrudan temsil olarak açıklayan görüşe göre, kiracı, bu temsil yetkisi ile fesih dahil kiralayanın satıcıya karşı sahip olduğu hakları kullanabilecektir. Bkz. **Altop**, s. 155 vd.; Bununla birlikte temsilcinin, doğrudan temsil olunan ad ve hesabına hareket ediyor olması, yaptığı hukuki işlemlerden dolayı bir hak elde etmesinin ya da borç altına girmesinin söz konusu olmaması sebebiyle, öğretide Evliyaoğlu, finansal kiracının durumunun

bir işlem tesis etmeyen kiralayanın, gemi alacaklısı hakkı bulunan bir geminin zilyetliğini kiracıya vermiş olmakla (hukuki) ayıptan ve bu ayıp sebebiyle kiracının uğradığı tüm zararlardan sorumlu olması gerektiği kanaatineyiz²⁰.

B. Gemi Kira Sözleşmesinde Ayıptan Sorumluluk

Finansal kiralama sözleşmesine konu malın gemi olması sebebiyle konunun gemi kira sözleşmesinde ayıptan sorumluluk bağlamında da irdelenmesinin faydalı değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Zira niteliği elverdiği ölçüde ve finansal kiralama kanununda uygulanacak bir hükmün olmadığı durumda gemi kira sözleşmesinde ayıptan kaynaklanan sorumluluğun, kıyasen finansal kiralama sözleşmesine konu gemiler için de uygulanması mümkündür. Bu sebeple konu aşağıda finansal kiralamaya konu gemilere uygulanabilecek gemi kira sözleşmesinde ayıptan sorumluluk hükümleri bağlamında da irdelenmiştir.

Gemi kira sözleşmeleri, sürekli borç doğuran sözleşmelerdendir ve bu yönüyle özellikle kiracının sözleşmeden kaynaklanan ve amaçlanan menfaati sözleşme süresince devam etmektedir. Nitekim bu kapsamda kiracının korunmaya değer asıl ve temel menfaati, sözleşme devam ettiği müddetçe geminin sözleşmeyle güdülen amaca uygunluğunun kiraya veren tarafından sağlanmasıdır. Aksi durum yükümlülüğün ayıplı; diğer bir ifadeyle kötü ifası anlamına gelir ki; bunun da kiraya verenin sorumluluğunu gerektireceği açıktır. Zira kiraya veren, ayıba karşı tekeffül borcu gere-

doğrudan temsil ile açıklanamayacağı görüşündedir. Zira finansal kiracı, kiralayanın temsilcisi olmaktan ziyade sözleşmenin tarafı gibi kendi menfaatini düşünerek hareket etmektedir. Bkz. **Evliyaoglu**, s. 735. Bu yetkinin alacağın temliki olarak nitelendirilmesi de finansal kiracı aleyhine bir durum yaratmaktadır. Çünkü kiralayan, satıcıya karşı sahip olduğu hakları kiracıya, finansal kiralama sözleşmesinden doğan hakları kendisine karşı kullanmaması şartıyla devretmekte, satıcının aczi durumunda finansal kiracının başvurabileceği başka bir yol kalmamaktadır. Bkz. **Köteli**, s. 191; **Evliyaoglu**, s. 735. Finansal kiralayan ile satıcının, satım sözleşmesine satıcının garanti yükümlülüğünden yararlanacağına dair bir hüküm koymaları durumunda üçüncü kişi yararına sözleşmeden bahsedilebilecektir. Kiracının bu hükmü kabul etmesiyle, fesih dışında kiralayanın sahip olduğu hakları kullanabilmesi mümkündür. Bu durumda, kiralananadaki ayıp için kiracı, satıcıya başvurabilecektir. Köteli, üçüncü kişi yararına sözleşme görüşünün finansal kiralama ilişkisine uygun olduğunu ifade etmiştir. Bkz. **Köteli**, s. 194.

- 20 Öğretide Kuntalp, kiralayan tarafından yetkilendirilmemiş olsa da TMK m.1 uyarınca kiracının, satıcıya doğrudan başvurabilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bkz. Erden **Kuntalp**, Finansal Kiralama Kanunu'na Göre Finansal Kiralama (Leasing) Tanımı ve Hükümleri, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara 1988, s. 81 vd.

ğince, sözleşmenin kurulmasından önce var olan gemi alacaklısı hakkından kaynaklı ayıbı gidermekle yükümlüdür. Kiraya verenin bahse konu yükümlülüğe aykırı davranması halinde ise hem TBK hem de TTK hükümlerinde kiracının birçok seçimlik hakkı söz konusudur. Ancak aşağıda bu haklardan sadece uygulamada önemli olduğunu değerlendirdiğimiz bazı haklara yer verilmiş ve konu bu haklar bağlamında kısaca incelenmiştir.

1. Gemideki Ayıbın Giderilmesini Talep Hakkı

Genel hükümlerde kiracının seçimlik hakkının düzenlendiği (TBK m. 305) ilk hak olan bu durumda, kiracının TBK m. 306 kapsamında talep etmesi halinde²¹, kiralayanın bahse konu ayıbı gidermesi borcu söz konusu olacaktır. Nitekim benzer şekilde TTK 1124'te de gemi kira sözleşmelerine özel olarak kiralayanın ayıptan sorumluluğunu düzenlemiş ve ayıp sebebiyle geminin kullanılmasının yirmi dört saatten fazla sürmesi halinde aşan süre için özel bir tazminat kriteri getirerek, ilk yirmi dört saatten sonrası için kiracının kira bedelini ödemeyeceğini hüküm altına alınmıştır. İşbu tazminat sorumluluğunda ayıbın önemli olup olmadığı veya kiralayanın kusurundan kaynaklanıp kaynaklanmadığı da fark etmez²². Şu hâlde üzerinde gemi alacaklısı hakkının bulunmasından kaynaklı geminin bağlanmasına sebep olan ayıplar olması halinde, finansal kiralama sözleşmesinde kiracının da, yukarıda verilen hükümlerin kıyasen uygulanması suretiyle, geminin zilyetliğini aldığı tarihten itibaren ilk yirmi dört saat dışındaki kira bedelini ödememe hakkının olacağı söylenebilir.

2. Gemideki Ayıbı Kiralayan Adına Giderme ve Bu Nedenle Yapılan Masrafları Kira Bedelinden İndirme Hakkı

TBK m. 306/1 uyarınca kiralananın ayıplı olması halinde kiracının diğer bir hakkı da kiralananadaki ayıbı, kiraya veren hesabına gidermesi ve bundan doğan alacağını kira bedelinden düşmesidir. Bu halde de ayıbın önemli olup olmaması fark etmemekle birlikte, özellikle kiracıya ait ol-

21 Hakkın doğumu için seçimlik hak niteliğindeki bu hakkın talep edilmesinin zorunlu olduğuna dair bkz. **Yavuz/Acar/Özen**, s. 202; **İnceoğlu**, s. 69. Aynı sebeple gemi kira sözleşmesinde e kiracının kiralaya verenden öncelikle gemideki ayıpların giderilmesini talep etmesi gerektiği husunda bkz. **Salih Önder**, *Gemi Kira Sözleşmesi*, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2016, s. 190.

22 Finansal kiralama sözleşmesi için bkz. **Yavuz/Acar/Özen**, s. 200; *Gemi kira sözleşmesi için bkz. Önder*, s. 191.

mayan, kiracının kusurundan kaynaklanmayan ayıpların bu kapsamda olduğu kabul edilmektedir²³. Nitekim çalışma konumuz olan finansal kiralama sözleşmesinden önce doğmuş gemi alacaklısı hakkı tam da bu niteliktedir ve bu halde kiracının, geminin haczini ve/veya kullanımını engelleyebilecek gemi alacaklısı hakkı sahibine yapacağı ödemeleri, kira bedeli ile takas etmesi mümkün olmalıdır.

3. Kira Bedelinde İndirim Talep Etme

Kiralananın ayıplı olması halinde kiracıya tanınan bir diğer hak ise kiralananın kullanımını etkileyen nitelikte olması şartı ile, kira bedelinde ayıpla orantılı bir indirim talep edebilmesidir (TBK m. 307). İşbu seçimlik hakkın diğerlerin önemli bir farkı ise, TBK m. 305/1 gereğince, kiracının indirim talep hakkını, ayıpların giderilmesi talep hakkından bağımsız olarak veya onunla birlikte kullanabilecek olmasıdır²⁴. Şu hâlde finansal kiralama sözleşmesinde de kiracının gemi alacaklısı hakkından kaynaklı gemideki ayıpların giderilmesi talep hakkı yanında, kira bedelinden indirim talep etme hakkı da söz konusu olabilecektir.

4. Kira Bedelinin Ödenmemesi veya Önceden Ödenmiş Kira Bedelinin İadesini Talep Hakkı

Finansal kiralamaya konu malın gemi olduğu bir durumda TTK'nın gemi tanımına dair ilk hükmünde (m. 931) ifade edildiği üzere, gemi (dolayısıyla finansal kiralamaya konu mal) suda hareket etme amacına tahsis edilmiş bir araçtır. Dolayısıyla finansal kiralama konusu geminin en temel unsur suda hareket edebilmesidir. Diğer taraftan gemi kira sözleşmesinde kiracının asıl amacı da sözleşme konusu gemiyi suda kullanmaktır. Şu hâlde geminin bu niteliğinin (geçici de olsa) kaybolduğu bir durumda, kiracının gemiden yararlanması mümkün olmayacağından, bu süre zarfında kira bedelinden tam olarak sorumlu olması da hakkaniyete uygun değildir. Nitekim gerek adi kira sözleşmesine yapılan atıf sebebiyle Türk Borçlar Kanunu'nda; gerekse TTK m. 1124/2 hükmü ile esasen bu durumlarda kiracının hakları düzenlenmiştir.

Meselenin finansal kiralama ve makale konumuz özelinde incelenmesine gelince; bir geminin finansal kiralama sözleşmesine konu olması halinde de suda hareket etme özelliği, tartışmasız kiralanan maldan beklenen özelliklerin başında gelmektedir. Bu halde finansal kiralama yöntemi ile kiralanan bir geminin suda hareket etme amacının geçici de olsa ortadan

23 Önder, s. 192.

24 Benzer yönde bkz. Önder, s. 1926.

kalktığı ve böylece kiracının sözleşmeden beklediği temel faydayı sağlamadığı bir durumda, kiracının kira bedelini ödemek borcu altında kalmasının hakkaniyete aykırı olacağı açıktır. Şu halde geminin gemi alacaklısı hakkı sebebiyle bağlanmış olduğu sürelerde kiracının işbu sözleşmeden beklediği temel faydayı sağlayamayacağından, gemi kira sözleşmesinin kıyasen uygulanması suretiyle finansal kiralama sözleşmesinde de kiracının kira bedelinden sorumlu tutulmasının hakkaniyete aykırı olacağı ve dolayısıyla kiracının uğradığı zararların tazminin gerektiği söylenebilecektir.

5. Tazminat Talep Hakkı

Gemi kira sözleşmesinde kiralanan geminin ayıplı olması ve bu sebeple kiracının gemiden beklediği menfaati sağlayamaması halinde, kiracıya tanınan ve yukarıda açıkladığımız seçimlik haklarda kanun koyucu, özel bir tazminat olarak ya kira bedelinden indirim veya bu borcun tamamen ortadan kalkmasını düzenlemiştir. Ancak elbette kiracının geminin ayıplı olması sebebiyle gemiyi işletemediği bir durumda, katlanmak zorunda kaldığı külfet sadece gemi kira bedeli değildir. Geminin ayıplı olması sebebiyle kira bedeli dışında, kiracının başka zararları da söz konusu olabilir. Örneğin kiracı, seferi tamamlayamamış olması sebebiyle navlun alacağından mahrum kalmış yahut geminin haczedilme riski olan liman veya limanlardan iş alamadığından kâr kaybına uğramış yahut aynı sebeple yolculuğu uzatmak zorunda kaldığından fazla yakıt harcamış ve benzeri giderlere katlanmış olabilir. Nitekim TBK m. 305/1 de yer alan “*Ancak, zararın giderilmesi istemi diğer seçimlik hakların kullanılmasını önlemez.*” hükmü gereğince, bu hakkın diğer seçimlik haklar ile birlikte veya onlardan bağımsız olarak talep edilebilmesine imkân tanınmıştır. Şu halde kiracının sözleşmeden önceki bir gemi alacağı borcundan ötürü bağlanması veya benzeri bir sebeple kiracının, gemiyi işletemediği bu zaman zarfında örneğin gemi adamlarının ücretlerini ödemek durumunda kalmış; sözleşmelerini ifa edememiş ve yeni sözleşmeler de akdedememiş, ayrıca geminin bu durumdan çıkarılması için başka birçok masrafa katlanmak zorunda kalmış olabilir. Söz konusu hallerde kusurlu olması şartıyla, kiralayanın, kiracının uğradığı tüm bu zararları tazmin borcu altında olacağı kanaatindeyiz²⁵.

25 İnceoğlu, s. 84, 85; Önder, s. 210.

II. ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN İLERİ SÜRDÜĞÜ HAKLAR SEBEBİYLE SORUMLULUK

Her ne kadar FFFK’da düzenlenmiş olmasa da kiralayanın, TBK’nın 309-312. maddeleri arasında yer alan üçüncü kişinin ileri sürdüğü haklar sebebiyle sorumluluk hükümleri gereği sorumlu olacağı da muhakkaktır²⁶. Zira kiracının rahatsız edilmeden kiralananandan yararlanma hakkı, kiralayanın kiralananı, sözleşme süresince kiracının kullanımına elverişli halde bulundurma borcunun karşılığıdır. Buna karşılık kira sözleşmesinin kurulduğu sırada üçüncü kişinin sahip olduğu üstün hak sebebiyle kiralananın zaptı aynı zamanda kiralayanın, kiracının kira sözleşmesinden doğan kullanma hakkını sağlamakta yetersiz kaldığı anlamına gelecektir²⁷. Bu durum ise kiralayan bakımından sübjektif ifa imkânsızlığına bağlı bir borca aykırılıktır. Nitekim finansal kiralama sözleşmesinde de kiralayan, kiracının malı çekişmesiz bir şekilde yararlanmasını sağlama borcu altındadır. Konu FFFK m. 18’de yer alan ve esasen finansal kiralama sözleşmesinin tanımının yapıldığı düzenlemede “*Finansal kiralama sözleşmesi kiralayanın Bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere kiracıya bırakmayı üstlendiği sözleşme.*” olarak tanımlanmış olmakla kiralayana kiralama sözleşmesine konu maldan her türlü faydayı sağlamak borcu yüklemiştir. İşbu tanımla belirlenen unsurlar uyarınca TBK ve FFFK birlikte ele alındığında kiralayanın kiralananı hem maddi hem de hukuki olarak sorunsuz bir şekilde kiracının kullanılmasına tahsis etmesi gerekir. Şu halde FFFK’da konuya yönelik bir düzenleme bulunmaması sebebiyle üçüncü kişiler tarafından ileri sürülecek haklar bakımından TBK’nın 309-312. maddelerinin kıyasen uygulanması söz konusu olacaktır²⁸.

Buna göre yukarıda verilen tüm hükümler birlikte değerlendirildiğinde kiralayanın zapttan sorumluluğu için aşağıdaki şartların gerçekleşmiş olması gerekecektir.

- Üçüncü kişinin kiracıya karşı üstün bir hakkını ileri sürmesi
- Üçüncü kişinin ileri sürdüğü hak ile kiracının hakkının bağdaşmaması
- Üçüncü kişinin hakkını kiracıya karşı dava yoluyla ileri sürmesi

26 Murat **Doğan**, Konut ve Çatılı İşyeri Kira Sözleşmelerinin Sona Ermesi, Yetkin Yayınevi, Ankara 2011, s. 14; **Topuz**, s. 361.

27 Ahmet **Erol**/A. Ercan **Yıldırım**/M. Vefa **Toroslu**, Tüm Yönleriyle Finansal Kiralama (Leasing), Yaklaşım Yayınları, Ankara 2011, s. 267.

28 **Altop**, s. 172; **Topuz**, s. 362. Benzer şekilde kira sözleşmesinde de TBK m. 189’da yer alan satış sözleşmesinde zapta karşı tekeffül hükümlerinin kıyasen uygulanabileceğine dair bkz. **Yavuz/Acar/Özen**, s. 416.

- Kiracının üçüncü kişinin açtığı davayı kiralayana bildirmesi
- Kiracının üçüncü şahsın hakkını bilmemesi

Nihayet bu şartların varlığı halinde dikkate alınacak hüküm ise TBK m. 309 olacaktır ve söz konusu hükme göre “*Bir üçüncü kişinin kiralayana kiracının hakkıyla bağdaşmayan bir hak ileri sürmesi durumunda kiraya veren, kiracının bildirimi üzerine davayı üstlenmek ve kiracının uğradığı her türlü zararı gidermekle yükümlüdür.*” Nitekim finansal kiralama konusu malın maliki olarak kiralayanın üçüncü kişinin hacizlerine karşı koyma borcu altında bulunması, finansal kiralama sözleşmesinde de kiralayanın zapttan sorumlu olduğunu göstermektedir²⁹. Bu noktada ayrıca belirtmek gerekir ki, bahse konu hükmün uygulamasında, diğer bir ifade ile zapt hususunda kiralayanın kusurlu olması da aranmamaktadır³⁰. Zira aksi durum, kiralayanın malın zilyetliğini kiracıya bırakmak ve sözleşme süresince kiracının her türlü yararı elde edecek şekilde malı kullanmasına katlanmak borçları ile bağdaşmayacaktır³¹. Ayrıca finansal kiralama sözleşmesine de kıyasen uygulanan TBK m. 309 kiracı lehine nisbi emredici nitelikte olmakla³², hükmün sözleşme ile kiracı aleyhine değiştirilmesi de mümkün değildir³³.

Buraya kadar yapılan açıklamaların ardından meselenin makale konusu özelinde incelenmesine gelince;

- Finansal kiralamaya konu geminin, gemi satın alınmazdan önceki, kanuni bir rehin hakkı olan gemi alacaklısı hakkı sebebiyle bağlanmış (zapt edilmiş) olması;
- Gemi alacaklısı hakkının kiracının finansal kiralamadan kaynaklanan hakkından üstün bir hak olması;
- Üçüncü kişi sıfatına sahip gemi alacaklısı hakkı sahiplerinin ileri sürdüğü gemi alacaklısı hakkının kiracının gemiyi kullanmasına engel olması sebebiyle kiracının hakkı ile bağdaşmaması;
- Gemi alacaklısı hakkı sahiplerinin kiracıya karşı dava açması ve kiracının da bu davayı kiralayana bildirmesi;

²⁹ Topuz, s. 362.

³⁰ Doğan, s. 14; Topuz, s. 362; Önder, s. 214.

³¹ Bülent Sözer, Leasing (Finansal Kiralama) Sözleşmelerinde Mülkiyet Unsuru, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 15, S. 1, 1989, s. 79; Topuz, s. 362.

³² Yavuz/Acar/Özen, s. 416; Doğan, s. 14, 15; Topuz, s. 363.

³³ Yavuz/Acar/Özen, s. 416; Doğan, s. 14, 15; Topuz, s. 363.

- Kiracının gemi alacaklısı hakkını bilmediği ve gemi alacaklısı hakkının tescilsiz bir rehin hakkı olması sebebiyle, aleniyetten yoksun olacağı dikkate alındığında, bu alacak hakkını kiracının bilebilecek durumda da olmaması (iyiniyetli olması)³⁴;
 şartlarının varlığı halinde kiralayanın kira sözleşmesinden doğan kullanma hakkını sağlamakta yetersiz kaldığı anlamına geleceği; bu durumun da kiralayan bakımından sübjektif ifa imkânsızlığına bağlı bir borca aykırılık hali teşkil edeceği kanaatindeyiz. Şu halde işbu tespitimize bağlı olarak kiralayanın TBK m. 309 uyarınca kiracının uğradığı her türlü zararı gidermekle yükümlü olacağını da söylenebilecektir.

III. KİRACININ KİRALANANDAN FAYDALANMASINI ENGELLEYECEK DAVRANIŞLARDAN KAÇINMA BORCUNDAN KAYNAKLI SORUMLULUK

Kiracının kiralananı faydalanmasını engelleyecek davranışlardan kaçınma borcu, çalışmamızda buraya kadar anlatılan diğer aykırılık hallerine nazaran daha genel bir sorumluluk sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla işbu sorumluluk sebebinin, kiralayanın gemideki ayıp veya üçüncü kişinin ileri sürdüğü üstün bir hak sebebiyle gemiyi kullanmasının mümkün olmadığı haller dışında bir sebeple kiralananı faydalanmadığı durumda söz konusu olacaktır. Zira finansal kiralama sözleşmesinde kiracının kiralananı kullanım hakkı, onu her türlü yararı sağlayacak şekilde kullanmasını mümkün kılacak kapsamda olmalıdır³⁵. Bu sebeple aynı zamanda yatırımcı özelliği de bulunan kiracı, finansal kiralama konusu maldan sözleşme süresince, malın maliki gibi yararlanabilecek ve kiralayandan da bu imkânı kendisine sağlamasını talep edebilecektir³⁶.

Nitekim FFFK m. 24/1’de konu, “*Kiracı, sözleşme süresince finansal kiralama konusu malın zilyedi olup sözleşmenin amacına uygun olarak her türlü faydayı elde etme hakkına sahiptir*” şeklinde hükme bağlanmıştır. Şu halde kiralayan, sözleşme konusu malda meydana gelen ve kiracının sözleşmeden her türlü faydayı elde etmesine engel olan eksiklikleri

34 FFK m. 22 hükmünde yer alan tescilin gemiler için bir güvence sağlamayacağı hususunda bkz. **Çetingil**, Finansal Kiralama, s. 15. İşbu tescilin açıklayıcı olduğu hususunda bkz. **Altop**, s. 95; **Önder**, s. 97; kurucu olduğu hususunda bkz. **Erol/Ercan/Toroslu**, s. 113.

35 **Altop**, s. 173; **Köteli**, s. 203; **Topuz**, s. 377. Kiralayanın bu kapsamdaki borcunun, kiracının sözleşmesi konusu malı kullanmasına katlanmaktan ibaret olduğu ve fakat sözleşme konusu malın kullanımını kolaylaştırıcı davranışları kapsamadığı hususunda bkz. **Altop**, s. 173; **Köteli**, s. 203; **Erol/Yıldırım/Toroslu**, s. 272, 273.

36 **Topuz**, s. 378.

gidermekle yükümlüdür³⁷. Dolayısıyla, finansal kiralama konusu malın zilyetliğinin kiracıya devrinden sonra, onun bu mal üzerindeki zilyetliğinin kiralayan tarafından ihlali, finansal kiralama sözleşmesinin de ihlali sonucunu ve buna bağlı olarak kiralayanın sorumluluğunu doğurur. Bu noktada, makale konumuz açısından ayrıca belirtmek gerekir ki, finansal kiralamaya konu mal üzerindeki zilyetlik hakkını sınırlayan fiilin, doğrudan kiralayandan gelmesi ile kiralayanın sorumlu olacağı bir davranışı sebebiyle üçüncü şahsın fiilinden kaynaklanmış olması arasında da kiralayanın sorumluluğu açısından bir fark yoktur ve böyle bir durumda da kiralayanın sorumlu olacağı açıktır. Zira kiracı gemi alacaklısı hakkının ne borçlusu ne de sorumlusu iken; aksine kiralayan ise malik sıfatı sebebiyle gemi alacaklısı hakkının sorumlusudur. Dolayısıyla, kiracının zilyetlik hakkının ihlali sonucunu doğurabileceğinden, kiralayandan beklenen, sorumluluğundaki bu borcu ifa etmesi beklenirken aksi durumun kiralayanın sorumluluğunu doğuracağı tartışmasızdır.

SONUÇ

Gerek finansal kiralama sözleşmesi gerekse gemi alacaklısı hakkı, bünyesinde özel birçok hükmü barındıran kurumlardır ve gemilerin finansal kiralama suretiyle temini deniz ticaretinde yaygın bir uygulamadır. Bununla birlikte finansal kiralamaya konu malın gemi olması ve bu geminin üzerinde de tescilsiz ve imtiyazlı bir rehin hakkı olan, gemi alacaklısının bulunması; hele bu hakkın, çalışmamız kapsamında incelenen finansal kiralama sözleşmesinden önce doğması birçok karmaşık hukuki soruna sebep olmaktadır.

Zira geminin maliki dışında bir başka kişi (gemi işletme müteahhidi) tarafından işletildiği durumda, işbu gemi üzerinde mevcut gemi alacaklısı hakkı ile teminat altında olan bir alacak sebebiyle gemi işletme müteahhidi borçlu ve sorumlu iken; malik ise sadece sorumlu olmaktadır. Bununla birlikte çalışma konumuz kapsamında, finansal kiralama suretiyle kiralandığı gemi üzerindeki gemi alacaklısı hakkı kiracının, finansal kiralama sözleşmesinden önce doğmuş olduğu durumda, kiracının borçlu ve sorumluluğundan bahsedilemeyecek ve fakat üzerindeki gemi alacaklısı hakkı sebebiyle gemiyi sözleşmedeki amaca matuf kullanması da çok mümkün olmayacaktır.

Uygulamada karşılaşılan bu duruma ne finansal kiralama sözleşmesinde ne de TTK'da uygulanacak doğrudan bir hüküm bulmak mümkün değildir. Ancak kanaatimizce bahse konu durum hukuki bir ayıp niteliği

37 Altop, s. 173; Sözer, Leasing, s. 81, 82; Topuz, s. 378.

arz etmektedir ve bu sebeple ilk olarak FFFK'nın ayıba yönelik 24. madde hükmünün uygulanması düşünülebilir. Söz konusu hükümde ise mesele temel olarak ayıptan kiralayanın sorumlu olmayacağı şeklinde düzenleme altına alınmıştır. Ancak öğretide, mezkûr hükmün kiralananadaki ayıba sadece kiracının katlanacağı şeklinde yorumlanmasının da hakkaniyete aykırı sonuçlar doğuracağı kabul edilmektedir. Nitekim makale konumuz bağlamında da tam olarak böyle bir durum vardır ve kendisi tarafından bulunan geminin finansal kiralama yolu ile alındığı ihtimal de dahil olmak üzere, kiracının bilmediği (iyi niyetli olduğu) ve ne borçlusu ne de sorumlusu olduğu bir gemi alacaklısı hakkına katlanmasını beklemek de hakkaniyete uygun olmayacaktır. Zira kiralayanın bu borcu ödemesi ve satıcıya rücu etmesi yahut bu konuda kiracıya yetki vermesi imkânına rağmen bu gibi herhangi bir eylemde bulunmadığı durumda finansal kiralamaya konu gemideki hukuki ayıp sebebiyle kiracıya karşı sorumlu olması gerektiği kanaatindeyiz.

Diğer taraftan FFFK'da ayıba dair hükmün kapsamının çok dar olması karşısında, niteliği elverdiği ölçüde gemi kira sözleşmesinde ayıp hükümlerinin de kıyasen bu nevi bir uyumsuzluğa uygulanmasının mümkün olacağını değerlendiriyoruz. Bu kapsamda finansal kiralayanın gemideki ayıbın giderilmesini talep hakkı; gemideki ayıbı kiralayan adına giderme ve bu nedenle yapılan masrafları kira bedelinden indirme hakkı; kira bedelinde indirim talep etme hakkı; kira bedelinin ödenmemesi veya önceden ödenmiş kira bedelinin iadesini talep hakkı ile tazminat talep hakkı gündeme gelecektir.

Benzer şekilde kiralayanın kiralanan gemi üzerinde veya kiracının kiralananından faydalanmasını engelleyecek davranışlardan kaçınma borcundan kaynaklı sorumluluğu da düşünülebilir. Nitekim bu kapsamda üçüncü kişinin ileri sürdüğü haklar sebebiyle geminin zapt edilmiş olması kiralayanın kira sözleşmesinden doğan kullanma hakkını sağlamakta yetersiz kaldığı anlamına gelecek ve bu durum da kiralayan bakımından sübjektif ifa imkânsızlığına bağlı bir borca aykırılık hali teşkil edecektir. Dolayısıyla kiralayanın bu durumda TBK m. 309 uyarınca kiracının uğradığı her türlü zararı da gidermekle yükümlü olacağı kanaatindeyiz. Zira finansal kiralama konusu malın zilyetliğinin kiracıya devrinden sonra ve fakat çalışma konumuz kapsamında finansal kiralama sözleşmesinden önce doğmuş olan gemi alacaklısı hakkı sebebiyle gemiye el konulması, kiracının zilyetlik hakkının ihlali ve dolayısıyla kiracının kiralananından faydalanmasını engelleyecek bir kiralayan davranışı olarak değerlendirilebildiği bir durum onun sorumluluğunu da doğuracaktır.

KAYNAKÇA

Acar, Faruk, Kira Hukuku Şerhi (TBK m.299-321), 2. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2015.

Altop, Atillâ, Özellikle Taşınır Yatırım Mallarına İlişkin Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1990.

Arkan, Sabih, “Gemilerle İlgili Finansal Kiralamadan Doğan Bazı Sorunlar”, Prof. Dr. Haluk Tandoğan’ın Hatırasına Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Ankara 1990, s. 435-443.

Barlas, Nuray, Gemi Alacaklısı Hakkı Veren Alacaklar ve Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Niteliği, Beta Yayıncılık, İstanbul 2000.

Can, Mertol, “Mülkiyeti Finansal Kiralama Şirketine Ait Gemiler Üzerinde Gemi Alacaklısı Hakkının Doğup Doğmayacağı Meselesi”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar, C. 16, Ankara 1999.

Canbolat, Ferhat, İstisna Sözleşmesinde İş Sahibinin Ayıba Karşı Tekeffülden Doğan Hakları, Turhan Kitabevi, Ankara 2009.

Çabri, Sezer, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Kiraya Verenin Ayıptan Sorumluluğu, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

Çağa, Tahir/**Kender**, Rayegân, Deniz Ticareti Hukuku I, Giriş, Gemi, Donatan ve Kaptan, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2009. (Cilt I)

Çağa, Tahir/**Kender**, Rayegân, Deniz Ticareti Hukuku III, Gemi ve Yük Alacaklısı Hakları Zamanaşımı Deniz Hukukunda Cebri İcra, Arıkan Yayıncılık, İstanbul 2005. (Cilt III)

Çetiner, Bilgehan, “6361 Sayılı Kanun ile Finansal Kiralama Sözleşmelerine İlişkin Getirilen Yeni Düzenlemeler”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 13, 2013, s. 65-90.

Çetingil, Ergon, “Finansal Kiralama Konusu Gemiler Üzerinde Gemi Alacaklısı Hakkının Doğması ile İlgili Olarak Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar”, Deniz Hukuku Dergisi, S.1-2, s. 7-24. (Finansal Kiralama)

Çetingil, Ergon, “Kurtarma ve Yardım Ücretinden Doğan Sorumlulukla İlgili Bazı Meseleler”, Deniz Hukuku Dergisi, S.1, 1997, s. 5-11.

Doğan, Murat, Konut ve Çatılı İşyeri Kira Sözleşmelerinin Sona Ermesi, Yetkin Yayınevi, Ankara 2011.

Egger, A/**Escher**, Arnold/**Haab**, R./**Oser**, Hugo, İsviçre Medeni Kanunu Şerhi, C. 5, Borçlar Hukuku, Birinci Kısım, Şerhdenler: H. Oser, W. Schönenberger, Çev. Recai Şeçkin, 2. Bası, Yeni Cezaevi Basımevi, Ankara 1947.

Erdem, Mehmet, “Finansal Kiralama, Factoring ve Finansman Şirketleri Kanunu Kapsamında Finansal Kiralamada Ayıplı Teslimler”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1, 2017 s. 175-189.

Eren, Fikret, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 24. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.

Erol, Ahmet/**Yıldırım**, A. Ercan/**Toroslu**, M. Vefa, Tüm Yönleriyle Finansal Kiralama (Leasing), Yaklaşım Yayıncılık, Ankara 2011.

Evliyaoglu, Sadullah, “Finansal Kiralama Sözleşmelerinde Kiralananın Bir Satıcıdan Temin Edildiği Hallerde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 29, S. 1, 2025, s. 719-751.

Gauch, Peter/**Schluep**, Walter R./**Schmid**, Jörg/**Rey**, Heinz/**Emmenegger**, Susan, Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Band I, 9. Auflage, Zürich 2008.

İnceoğlu, Mustafa Murat, “Kira Hukukunda Ayıba Karşı Tekeffül Borcu”, Kazancı Hukuk Dergisi, C. 9, S. 103-104, 2013, s. 52-88.

Kalpsüz, Turgut, “Gemi Alacaklısı Hakkının Hukuki Mahiyeti”, Prof. Dr. Yaşar Karayalçın’a 65’inci Yaş Armağanı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1988.

Karahasan, Mustafa Reşit, Sorumluluk Hukuku, (Birinci Kitap: Kusura Dayanan Sözleşme Dışı Sorumluluk–İkinci Kitap: Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk) Doktrin Yargıtay Kararları, Beta Yayıncılık, İstanbul 1995.

Köteli, Argun, Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri), Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1991.

Köteli, Argun, “Leasing Sözleşmelerinin Hukuksal ve Mali Yönleriyle Türkiye’de Uygulanabilirliği”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 12, Sayı 1, 1983, s. 83-86. (Uygulanabilirlik).

Kuntalp Erden, Finansal Kiralama Kanunu’na Göre Finansal Kiralama (Leasing) Tanımı ve Hükümleri, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara 1988.

Oğuzman, Kemal/**Öz**, M. Turgut, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Cilt – 1, Gözden Geçirilmiş On Birinci Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.

Önder, Salih, Gemi Kira Sözleşmesi, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2016.

Sözer, Bülent, “Leasing (Finansal Kiralama) Sözleşmelerinde Mülkiyet Unsuru”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 15, S. 1, 1989, s. 53-110 (Leasing)

Sözer, Bülent, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Taşıyanın Sorumluluğu ile İlgili Hükümleri Hakkında Bazı Eleştiriler ve Öneriler”, Deniz Hukuku Dergisi, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hakkında Değerlendirmeler, Özel Sayı, 2006, s. 301-337.

Tandoğan, Halûk, Türk Mesuliyet Hukuku, (Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet) (Mesuliyet Hukuku), Ajans–Türk Matbaası, Ankara 1961.

Topuz, Murat, 6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu Çerçevesinde Finansal Kiralama Sözleşmesi, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

Türkel, Doğuş Taylan, Gemi Alacaklısı Hakkının Paraya Çevrilmesi, Güncel Yayınevi, İzmir 2008.

Von Tuhr, Andreas, Borçlar Hukukunun Umumi Kısımları, Birinci Cilt, çev. Cevat Edege, Yeni Matbaa, İstanbul 1952.

Von Tuhr, Andreas/**Peter**, Hans, Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts, Erster Band, Erste Lieferung, Dritte Auflage, Zürich 1974.

Wüstendörfer, Hans, Neuzeitliches Seehandelsrecht, 2. Bası, Tübingen 1950.

Yavuz, Cevdet/**Acar**, Faruk/**Özen**, **Burak**, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 10. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2012.

Yazıcıoğlu, Emine, Kender-Çetingil Deniz Ticareti Hukuku, Gözden Geçirilmiş On Altıncı Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2020.